

PL ISBN 0023-5903

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Rocznik LXXXVIII

Nr 3

WARSZAWA 1981

<http://rcin.org.pl>

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ROCZNIK LXXXVIII
1981

3

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE
WARSZAWA 1981

<http://rcin.org.pl>

KOMITET REDAKCYJNY

Ludwik Bazyłow, Aleksander Gieysztor, Tadeusz Jędruszcak (redaktor), Irena Koberdowa, Witold Kula, Czesław Madajczyk, Marian Małowist, Jerzy Maternicki, Jerzy Michalski (zastępca redaktora), Edward Potkowski (sekretarz), Emmanuel Rostworowski, Franciszek Ryszka, Henryk Samsonowicz, Monika Senkowska-Gluck, Andrzej Skrzypek (sekretarz), Witold Stankiewicz, Jacek Staszewski, Jerzy Topolski, Marian Wojciechowski.

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00-272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, 31-02-61

Państwowe Wydawnictwo Naukowe — Warszawa, Miodowa 10

Nakład 3187+133 egz. Ark. wyd. 30,75. Ark. druk. 19,875. Papier druk. sat. kl. V, 71 g. 70×100. Oddano do składania 1 VI 1981 r. Podpisano do druku 30 IX 1981 r. Druk ukończono w październiku 1981 r. Zam. nr 324/97. L-12. Cena zł 30,—

Drukarnia Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

СОДЕРЖАНИЕ

Юзеф Хлебовчик — Идеи независимости с сепаратистские движения в восточной части Центральной Европы в начале XX в.	605
Генрик Виснер — Литовские послы и посольства во времена Зыгмунта III и Владислава IV	629
Здзислав Тазьберски — Европейская политика Уильяма Питта в период разделов	647
Александр Дуту — Образ мышления в эпоху Просвещения: румынский образец	657
Кшиштоф Гронёвски — Зачатки польских эмигрантских организаций в Соединенных Штатах Северной Америки	669
Данута Серадзка — Немецкие культурные организации в Силезском воеводстве в межвоенный период	691
Карл Дитрих Эрдман — Всемирное сообщество историков	703

ОБЗОРЫ — ПОЛЕМИКИ — ПРЕДЛОЖЕНИЯ

Кшиштоф Мосингевич, Блажей Сливиньски — Польское рыцарство конца XII в. по фальсификатам Казимежа Справедливого	713
Лешец Яськевич — Источники так наз. государственного переворота в России с 3 (16) VI 1907 г.	703
Казимеж Сатора — В кругу проблем конспиративного производства оружия в период оккупации (1940-1944)	733
Наталия Гонсёровска — Воспоминания о гитлеровском лагере в Берлине и об обратном пути	753

В СВЯЗИ С 60-ЛЕТИЕМ ЧЕСЛАВА МАДАЙЧИКА

Зыгмунт Маньковски — О трудах Чеслава Мадайчика	761
---	-----

РЕЦЕНЗИОННЫЕ СТАТЬИ И РЕЦЕНЗИИ

Анджей Зыбертович — Новые идеи современной историографии	771
Галина Хамерска — Замечания к статье И. Рыхликовой: Интеллектуальные и методические проблемы в исследованиях по вопросу расслоения землевладельцев Королевства Польского в эпоху преобразования кастового общества в классовое	777
Роман Кораб-Жебрык — Комментарий бывшего комбатанта к книге Ежи Януша Теря „На перепутье”. Из исследований по вопросу облика и модели Армии Крайовой	783
Марек Анджеевски — Новейшие труды о Лиге Наций и Вольном городе Гданьске	801
Томаш Кизвальтер — История и вечные истины	805
Хроника	812

TABLE DES MATIÈRES

Józef Chlebowczyk — Idées d'indépendance et mouvements centrifuges en Europe centre-orientale, au début du XX ^e s.	605
Henryk Wisner — Les députés et les missions lituaniennes au temps de Zygmunt III et de Władysław IV	629
Zdzisław Taźbierski — La politique européenne de William Pitt à l'époque des annexions	647
Alexandru Dutu — La mentalité à l'époque du Siècle des Lumières: l'exemple roumain	657
Krzysztof Groniowski — Les débuts des organisations des Polonais établis aux Etats-Unis	669
Danuta Sierańska — Les organisations culturelles allemandes dans la voïvodie de Silésie durant l'entre-deux-guerres	691
Karl Dietrich Erdmann — La communauté oecuménique des historiens	703

REVUES — POLEMQUES — PROPOSITIONS

Krzysztof Mosingiewicz, Błażej Śliwiński — La chevalerie polonaise de la fin du XII ^e s. dans le faux de Casimir le Juste	713
Leszek Jaśkiewicz — Sources du „coup d'Etat" en Russie, le 3 (16) juin 1907	723
Kazimierz Satora — Autour des problèmes de la production clandestine des armements pendant l'occupation (1940 - 1944)	733
Natalia Gąsiorowska — Souvenirs de camp de déportation hitlérien, Berlin et retour	753
Le soixantième anniversaire de Czesław Madajczyk	
Zygmunt Mańkowski — Les travaux de Czesław Madajczyk	761

CRITIQUES ET COMPTES RENDUS

Andrzej Zybortowicz — Les idées nouvelles dans l'historiographie contemporaine	771
Halina Chamerska — Observations sur l'article de I. Rychlikowa. Les problèmes de notion et de méthode dans les recherches sur les couches de la noblesse terrienne du Royaume de Pologne, à l'époque de la transformation de la société à états en société à classes	777
Roman Korab-Zebryk — Commentaires d'un ancien combattant au livre de Janusz Terej Na rozstajach dróg (A la croisée des chemins). Parmi les études sur l'état et le modèle de l'Armée de l'Intérieur AK	783
Marek Andrzejewski — Derniers ouvrages sur la Ligue des Nations et la Ville libre de Gdańsk	801
Tomasz Kizwalter — Histoire et vérités éternelles	805
Critiques	812

SPIS TREŚCI

Józef Chleb owczyk — Idee niepodległościowe i ruchy odśrodkowe we wschodniej Europie Środkowej na początku XX wieku	605
Henryk Wisner — Posłowie i poselstwa litewskie w czasach Zygmunta III i Władysława IV	629
Zdzisław Taźbierski — Europejska polityka Williama Pitta w okresie wyborów	647
Alexandru Duțu — Mentalność epoki Oświecenia: przykład rumuński	657
Krzysztof Groniowski — Początki organizacji polonijnych w Stanach Zjednoczonych	669
Danuta Sieradzka — Niemieckie organizacje kulturalne na terenie województwa śląskiego w okresie międzywojennym	691
Karl Dietrich Erdmann — Ekumeniczna wspólnota historyków	703

PRZEGLĄDY — POLEMIKI — PROPOZYCJE

Krzysztof Mosingiewicz, Błażej Śliwiński — Rycerstwo polskie z końca XII w. w falsyfikacie Kazimierza Sprawiedliwego	713
Leszek Jaśkiewicz — U źródeł tzw. zamachu stanu w Rosji z 3(16) VI 1907	723
Kazimierz Satora — Wokół problemów konspiracyjnej produkcji uzbrojenia w okresie okupacji (1940 - 1944)	733
Natalia Gąsiorowska — Wspomnienia z obozu hitlerowskiego w Berlinie i drogi powrotnej	753

W SZESZDZIESIĘCIOLECIE CZESŁAWA MADAJCZYKA

Zygmunt Mańkowski — O pracach Czesława Madajczyka	761
---	-----

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Andrzej Zybortowicz — Nowe idee współczesnej historiografii	771
Halina Chamerańska — Uwagi o artykule I. Rychlikowej, Problemy pojęciowe i metodyczne w badaniach uwarstwienia ziemiaństwa Królestwa Polskiego w epoce przekształcania się społeczeństwa stanowego w klasowe	777
Roman Korab-Zebryk, Komentarz byłego kombatanta do książki J. Tereja, Na rozstajach dróg. Ze studiów nad obliczem i modelem Armii Krajowej	783
Marek Andrzejewski — Najnowsze prace o Lidze Narodów i Wolnym Mieście Gdańsku	801
Tomasz Kizwalter — Historia i prawdy wieczne	805

*

A. Brückner, Starożytna Litwa — ludy i bogi. Szkice historyczne i mitologiczne — Marceli Kosman	812
---	-----

G. Fournier, Le Château dans la France médiévale — Andrzej Wyrobisz	814
Ekkehardi IV Casus sancti Galli — Ekkehard IV. St. Galler Klostersgeschichte — Edward Potkowski	816
M. T. Clanchy, From Memory to Written Record. England 1066 - 1307 — Jacek Banaszkiwicz	819
W. Lammers, Vestigia mediaevalia — Jerzy Strzelczyk	822
J. C. Hocquet, Voiliers et commerce en Méditerranée, 1200 - 1650. Le sel et la fortune de Venise — Maria Bogucka	825
J. Spěvák, Karel IV — život a dílo (1316 - 1378) — Stanisław Russocki	827
Stanislaus de Scarbimiria, Sermones super Gloria in excelsis, ed. R. Zawadzki — Zofia Kozłowska-Budkowa	830
R. M. Zawadzki, Spuścizna pisarska Stanisława ze Skarbimierza — Zofia Ko- złowska-Budkowa	832
A. Higounet-Nadal, Perigieux aux XIVE et XVE siècles — Henryk Sams- nowicz	834
S. Bertelli, P. Innocenti, Bibliografia Machiavelliana — Jan Malarczyk	837
America in Maps. Dating from 1500 to 1856. Compiled and edited by E. Klemp — Józef Babicz	840
M. Hatałska, Sejmik księstwa opolsko-raciborskiego w latach 1564 - 1742 — Jacek Sobczak	844
Reiseberichte von Deutschen über Russland und von Russen über Deutschland, hrsg. von F. B. Kaiser und B. Stasiewski — Janusz Tazbir	846
S. K. Olczak, Szkolnictwo parafialne w Wielkopolsce w XVII i XVIII wieku — Piotr Gieryn	848
G. T. Łukowski, The Szlachta and the Confederacy of Radom 1764 - 1767/68: A Study of the Polish Nobility — Jerzy Dygdała	849
J. Bieniarzówna, J. M. Małecki, Dzieje Krakowa, Kraków w latach 1796 - 1918, t. 3 — Waldemar Łazuga	854
W. Tokarz, Sprzysiężenie Wysockiego i noc listopadowa — Józef Dutkiewicz	856
L. D. Orton, The Prague Slav Congress of 1848 — Krystyna Szelałowska	857
L. Jaśkiewicz, Carat i ziemstwa na przełomie XIX i XX w. — Zygmunt Łukawski	859
K. Heska-Kwaśniewicz, „Zaranie Śląskie” (1907 - 1939), Zarys monograficzny — Mieczysław Wrzosek	861
O. Hovi, The Baltic Area in British Policy 1918 - 1921, t. 1 — Andrzej Skrzypek	865
T. Łepkowski, Polska — Meksyk 1918 - 1939 — Marian Marek Drozdowski	867
R. Wapiński, Władysław Sikorski — Jan Kulnianin	870
A. Przygoński, Powstanie warszawskie w sierpniu 1944 r. t. 1, 2 — Tomasz Strzembosz	872
W. Korabiewicz, Gdzie słoń a gdzie Polska — Jerzy Adam Radomski	878
W. Wippermann, Der Ordensstaat als Ideologie — Marian Biskup	879
Pravidla pro vydávání novodobých historických pramenů — Piotr Dymmel	888
Archives Napoléon. État sommaire — Janina Zakrzewska	891

KRONIKA

IV Sympozjum Nauk Dających Poznawać Źródła Historyczne — Piotr Dymmel	893
Rewolucja 1905 a kultura polska — Elżbieta Mazur	895
XI spotkanie GIREA — Ryszard Kulesza	898

Z prac Komitetu Redakcyjnego „Kwartalnika Historycznego” — Natalia Karpowska	899
Państwa bałkańskie w polityce imperializmu niemieckiego (1871-1945) — Waldemar Łazuga	899
Z prac Komisji Historyków PRL—NRD — Antoni Czubiński	901
Autonomia miejska i jej granice — Edward Potkowski	902
Projekt współpracy między „Kwartalnikiem Historycznym” i „Československým Časopisem Historickým” — Edward Potkowski	904
Z działalności Żydowskiego Instytutu Historycznego w Polsce — Marian Fuks	904

IN MEMORIAM

Henryk Skok (1 VI 1934 — 18 XII 1980) — Janusz Jasiński	905
---	-----

LISTY DO REDAKCJI

Na marginesie artykułu o konspiracyjnej produkcji broni w czasie okupacji — Cezary Chlebowski	911
Uwagi do artykułu prof. dr H. Samsonowicza, <i>Liczba i wielkość miast późnego średniowiecza Polski</i> — Leon Polaszewski	912
Odpowiedź na list dr Leona Polaszewskiego w sprawie liczby i wielkości miast późnego średniowiecza Polski — Henryk Samsonowicz	914
Do P.T. Redakcji „Kwartalnika Historycznego” — Henryk Barycz	915

Cena zł 30,—

TYLKO PRENUMERATA ZAPEWNI REGULARNE OTRZYMYWANIE

KWARTALNIKA HISTORYCZNEGO

Warunki prenumeraty
Cena prenumeraty krajowej

rocznie zł 120,—
półrocznie zł 60,—

Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach:

- do 25 listopada na I półrocze roku następnego i na cały rok następny,
- do 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Jednostki gospodarki uspołecznionej, instytucje, organizacje i wszelkiego rodzaju, zakłady pracy zamawiają prenumeratę w miejscowych Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch”, w miejscowościach zaś, w których nie ma Oddziałów RSW — w urzędach pocztowych.

Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych i u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28 00-958 Warszawa, konto PKO nr 1531-71 — w terminach podanych dla prenumeraty krajowej.

Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę jest droższa od prenumeraty krajowej o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla zleceniodawców instytucji i zakładów pracy.

Bieżące i archiwalne numery można nabyć lub zamówić we Wzorcowni Wydawnictw Naukowych PAN-Ossolineum-PWN, Pałac Kultury i Nauki (wysoki parter) 00-901 Warszawa oraz w księgarniach naukowych „Domu Książki”.

Subscription orders for all the magazines published in Poland available through the local press distributors or directly through the

Foreign Trade Enterprise
ARS POLONA

00-068 Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7, Poland.

Our bankers:
BANK HANDLOWY WARSZAWA S. A.

Kwart. Hist. R. LXXXVIII, z. 3, 1981.

Indeks 36310